

Prof. Dr. Fatih Özatay

TOBB ETÜ Öğretim Üyesi, EKONOMİ Gazetesi yazarı

Temel sorunumuz zengin ülkelerle aramızdaki gelir farkının kapanmaması. Burada hukuk sistemi devreye giriyor. Yapısal sorunlarla başayacak olursak G7 dünyanın en zengin 7 ülkesinin kişi başına gelir düzeyini anlatır. Dünya Bankası ülkeleri zengin ülkeler, orta gelirli ülkeler, yüksek orta gelirli ülkeler ve fakir ülkeler olarak dörde ayırıyor. Biz ikinci ligdeyiz. Zengin ülkeler olarak Kore, İtalya, Japonya gibi ülkelerin temel özellikleri kaliteli bir yatırım mevcut, eğitim kalitesi iyi, yüksek teknoloji ürün ihraç edebiliyorlar ve en önemlisi ise kurumsal kaliteleri var yani iyi yargı sistemleri var.

Bizim ortalama bir yatırım yapabilmemiz için bile kendi tasarrufumuz yetmiyor. Bu sefer dışarıdan borçlanmaya geçiyoruz ve başkalarının koşullarına razı olmamız gerekiyor.

Önemli konulardan birisi de eğitimdir. Bizim eğitim düzeyimiz orta ikiden terk. **Beşeri sermayeye göre 2018 verisinde Çin birinci Türkiye 40. durumda.**

Kalkınma iktisatçıları bu konularda çok çalışıyorlar, bunlardan bir tanesi de Daron Acemoglu. Kurumsal yapının öneminden bahsediyorlar ve araştırıyorlar. 2021 verilerine göre Hukukun egemenliğini **Kore ile karşılaştıracak** olursak, Türkiye yüzde 36.5 Kore ise yüzde 84.6 yani burada sifıra doğru gittikçe çözümler kötüleşiyor. Üzülerek söylüyorum, bu verilere göre bizim ikinci ligde olmamız çok aşırı bir şey değil.

2022'de dünya enflasyon ortalaması yüzde 8 seviyelerinde. Bizim içinde bulunduğumuz G20'de bir Arjantin var bizim gibi yüksek. Ocak ayındaki asgari ücrete 1 mal veya hizmet alırken, haziran ayında bunu yüzde 70'ini alabilir hale gelmiş Yüksek enflasyon ve yüksek risk birbirinden bağımsız şeyler değil. Bunlar olurken son 1 yılda bir takım kararlar alındı. Bu kararların yansıması olarak şöyle bir gariplik var. Türkiye Cumhuriyeti hazinesinin bu yüksek risk ve yüksek enflasyonda Türk Lirası cinsinden borçlanırken ödediği faizle, dolar cinsinden ödediği faiz aynı yere geldi. Bu bir gariplik. Birinden biri yanlış demek. Bu sürdürülemez demek.

Böyle dönemler riskin çok fazla arttığı dönemler. Paradoksal olarak riskin çok fazla arttığı dönemlerde hem ekonomik hem de ekonomi dış alanlarla özellikle hukukta yapacaklarınızla riski düşürmek mümkün. 2021 Eylül ayında politika faizi yüzde 19'du. Biz durup dururken faiz düşürmeye başladık. Yüzde 19'dan yüzde 14'e getirdik. Faiz indirimleri birlikte risk de sıçradı. Riskle birlikte kur da sıçırıyor. **Durup dururken politika faizini düşürüyorsunuz, bunun gerekçesini bilmiyoruz.** Bunun sonucunda kurun 8 liradan 18 liraya çıktığını görüyoruz. Ardında panik halinde bütçeye büyük bir yük olan kur korumalı mevduat devreye sokuluyor. Peş sıra bankaların açtıkları kredileri zapturapt altına alan her şeyin merkezden komut alan bir döneme **giriyoruz.**